

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ
ДВНЗ «КРИВОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

Н. В. ГНІЛУША

ЕКОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК
(українсько-англійський переклад)

Кривий Ріг – 2016

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ

**КРИВОРІЗЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ
ДВНЗ «КРИВОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

Н. В. ГНІЛУША

**ЕКОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК
(українсько-англійський переклад)**

Кривий Ріг – 2016

Затверджено, як екологічний словник, на засіданні Вченої ради Криворізького педагогічного інституту ДВНЗ «Криворізький національний університет», протокол № 9 від 09 квітня 2015 року

Рецензенти:

Чундак С.Ю. доктор хімічних наук, професор, завідувач кафедри екології та охорони навколишнього середовища Ужгородського національного університету;

Мальований М.С. доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри екології та збалансованого природокористування Національного університету «Львівська політехніка»;

Вишніченко С.І. кандидат медичних наук, доцент, завідувача кафедрою психології та суспільно-гуманітарних дисциплін МАУП Криворізького інституту ім. П.Калнишевського

Гнілуша Н. В. Екологічний словник (українсько-англійський переклад) : / Н. В. Гнілуша. – Кривий Ріг, 2016. – 23 с.

У словнику викладено терміни і поняття, які використовуються в екології та інших науках.

Матеріали екологічного словника (українсько-англійський переклад) доцільні для використання студентами ВНЗ при вивченні природничих і суспільних дисциплін.

Словник розрахований на професійних екологів, вчителів біології та екології, які використовують екологічні знання у своїй практичній діяльності і виконує допоміжну функцію у професійній мобільності фахівців.

ВСТУП

Важливими науково-педагогічними проблемами сьогодення є формування і розвиток системи екологічної освіти в регіонах України шляхом реалізації неперервної екологічної освіти та удосконалення екологічної підготовки педагогічних кадрів та професійних екологів.

Все більше усвідомлення негативних наслідків діяльності людини у суспільній свідомості, кризовий стан всіх середовищ життя в промислових регіонах України актуалізують екологізацію всіх рівнів освіти як невідкладну та провідну тенденцію її сучасного розвитку. У відповідності з прийнятою Концепцією екологічної освіти в Україні формується система неперервної екологічної освіти на основі Національної доктрини розвитку освіти у XXI столітті, що охоплює структури формальної та неформальної освіти усіх вікових груп населення.

За останні роки в Україні пройшли великі зміни у суспільному житті, що стосується і університетської освіти, якій надається унікальна роль продукування знань, які визначають рівень розвитку соціуму. Євроінтеграційні процеси, які можна простежити у нашому суспільстві, почалися і у вищій освіті, що вимагає професійної підготовки мобільного конкурентноздатного фахівця.

В умовах глобалізації економіки і формування світового ринку інтелектуальної праці зростає необхідність професійної мобільності фахівців. Молодь сьогодні стурбована придбанням кваліфікації, що відкриває доступ на ринок праці і користується міжнародним визнанням. Ще в 1956 р. була створена Європейська федерація національних асоціацій інженерів (Federation European d'Associations Nationales d'Ingenious – FEANI). FEANI має консультативний статус у ЮНЕСКО, Організації з промислового розвитку ООН і Ради Європи. На даний час у FEANI представлені асоціації 27 європейських країн, що поєднують 80 національних інженерних суспільств. Один із напрямків FEANI – присвоєння кваліфікації „Європейський інженер” – „EUR-ING ” і ведення відповідного Реєстру. Статус EUR-ING дає істотні переваги та підвищує конкурентноздатність фахівців на національному і світовому ринках інтелектуальної праці, надає можливість брати участь у виконанні відповідальних інженерних робіт, керувати престижними проектами.

Людина проживає в соціальному, інформаційному, природному, культурному, освітньому та інших середовищах, які є важливим фактором регуляції його поведінки і соціальної взаємодії. У контексті сучасного розвитку суспільства особливого значення набуває оволодіння іноземною мовою, іноземним суспільством, так як мовна і загальнокультурна політика

Ради Європи, на яку орієнтується і Україна, спрямована на свідоме урегулювання та збереження різноманітних культуро-економічних мовних зв'язків.

У зв'язку з цим великого значення набула оцінка особистісних якостей працівників, що виявляються безпосередньо в процесі їхньої діяльності, з боку самих роботодавців. Вона характеризує діяльність працівника за критеріями, що відповідають ідеальним уявленням про те, як потрібно виконувати свої обов'язки і які якості повинні бути при цьому виявлені, щоб досягти максимальної результативності праці. До числа таких якостей відносять, насамперед, професійні й виробничі навички, а також чисто психологічні здібності.

Ринок має потребу у кваліфікаційних компетенціях, що не залежать від конкретного процесу праці. Все більшого значення набуває вимога «уміння навчатися», що підвищує можливості працевлаштування, полегшує вертикальну та горизонтальну мобільність працівників на ринку праці. В умовах ринку від працівника вимагається наявність базових компетенцій, що дозволяють йому перемішатися з одного робочого місця на інше[1].

Підготовка фахівця-еколога на сучасному етапі є одним з найважливіших завдань в рамках Болонського процесу, а саме: якість підготовки фахівців, відповідність європейському ринку праці, мобільність, сумісність кваліфікації на вузівському та післявузівському етапах освіти.

ЕКОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

(українсько-англійський переклад)

А

АБИОТИЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ – сукупність неорганічних умов життя організмів (склад повітря, ґрунтів, солоність води, температура, тиск і т. д.).
ABIOTIC ENVIRONMENT is a combination of inorganic conditions of the life of organisms (composition of air, soil, water salinity, temperature, pressure, etc.)

АВТОТРОФНІ ОРГАНІЗМИ – організми, які використовують для будови свого тіла CO_2 у якості єдиного, або головного джерела вуглецю і які мають здібність синтезувати всі компоненти клітини. – **AUTOTROPHS** are organisms that use CO_2 to build their bodies as the only or main source of carbon which have the ability to synthesize all components of cell.

АГРЕСИВНА ПОВЕДІНКА У ТВАРИН - дії тварин, які адресовані другій особі і які призводять до її залякування, придушення, або нанесення травм.
- **ANIMALS' AGGRESSIVE BEHAVIOR** is animal's actions addressed to another individual leading to intimidation, suffocating or injury.

АГРОБІОЦЕНОЗ - Сукупність організмів, які живуть на землях сільськогосподарського користування. - **AGROBIOCENOSIS** is a set of organisms living on agricultural lands.

АДАПТАЦІЯ - сукупність морфологічних, популяційних та інших особливостей певного біологічного виду, яка забезпечує можливість специфічного образу життя в певних умовах зовнішнього середовища.
ADAPTATION is a set of morpho-physiological, population and other peculiarities of particular species, insuring specific way of life in certain environmental conditions

АКЛІМАТИЗАЦІЯ - пристосування організмів до нових або змінившихся умов існування. - **ACCLIMATIZATION** is the adaption of organisms to new conditions or changed living conditions.

АЛЛЕНА ПРАВИЛО - у тварин, які заселяють більш холодні ділянки ареалу, частини тіла, що виступають (кінцівки, хвіст, вушна раковина) менше, ніж у представників того ж виду (або близьких видів) з більш теплої місцевості. - **ALLEN'S PRINCIPLE** – animals, which inhabit colder parts of the areal, have

parts of the body (extremities, tail, external ear) protruding less than the same species (or similar species) from warmer areas.

АНАЕРОБНІ ОРГАНІЗМИ - організми, які здатні жити і розвиватися при відсутності у середовищі вільного кисню. - ANAEROBIC ORGANISMS are those capable of living and developing in the absence of free oxygen in the environment.

АРЕАЛ - частина земної поверхні (території або акваторії), в межах якої розповсюджений і проходить повний цикл розвитку даний таксон (вид, рід, сімейство чи який-небудь тип спілки). - AREAL (from Latin “area”) is a part of the earth surface (territory or water area) where the present taxon (species, generation, bloodline or another type of union) is spread and has the full cycle of development (від. лат. area - площа).

АНАБІОЗ - стан організма, при якому життєві процеси настільки уповільнені, що відсутні усі видимі прояви життя. - ANABIOSIS (from Greek “Anabiosis” – returning to life) is an organism’s condition during which vital processes are so slow that there are no all visible signs to life. (від. гр. Anabiosis – повернення до життя) –

АНТРОПОГЕННІ ФАКТОРИ - сукупність впливу людини на оточуюче середовище. - ANTHROPOGENIC FACTORS are the set of human impact on the environment.

АСОЦІАЦІЯ РОСЛИНА - основна одиниця класифікації рослинного покриву, яка являє собою сукупність однорідних фітоценозів зі схожим видовим складом. - PLANT ASSOCIATION is the basic unit of classification of vegetation cover which is a set of homogeneous plant formations with similar species composition.

АЕРОФІТИ - рослини, які отримують усі необхідні живильні речовини з атмосфери (наприклад, деякі мхи). - AEROPHYTES are plants receiving all the necessary nutrients from the atmosphere (for example, some bryophytes).

Б

БЕНТОС - . (від гр. Benthos - глибина) сукупність організмів, які мешкають на ґрунті та у ґрунті морських та континентальних водоймищ (наприклад двойчасті молюски, актинії, черви. - BENTHOS (from Greek “Benthos” –

depth) is the set of organisms living on the soil and in the soil and in the group of marine and continental water bodies (for example, mussels, actinias, worms).

БЕРГМАНА ПРАВИЛО - У тварин одного виду чи групи близьких видів розміри тіла більше в холодних частинах ареалу і менше в більш теплих його частинах. Правило підходить до теплокровних тварин. - BERGMANN'S PRINCIPLE - animals of one species or a group of related species having body size bigger in cold parts of the areal and smaller in its warmer parts. This rule is applied to warm – blooded animals.

БІОХІМІЧНІ ЦИКЛИ - обмін речовин та енергії між різними компонентами біосфери, обумовлений життєдіяльністю організмів і який має циклічний характер. - BIOCHEMICAL CYCLES are metabolism between different components of the biosphere, determined by vital functions of organisms, which is of a cyclical nature.

БІОКОМУНІКАЦІЯ - спілкування тварин, зв'язки між особнями одного чи різних видів за допомогою передачі сигналів (хімічних, акустичних, оптичних, механічних), які сприймаються всіма органами чуття. - BIOCOMMUNICATION is communication between animals, links between individuals of one or different species by means of transmitting signals (chemical, acoustic, optical, mechanical) perceived by all senses.

БІОЛОГІЧНА ПРОДУКТИВНІСТЬ - здатність природних спілок чи окремих їх компонентів підтримувати певну швидкість відтворення живих організмів, які входять до їхнього складу. - BIOLOGICAL PRODUCTIVITY is an ability of natural unions or their individual components to maintain certain speed of reproduction of living organisms that are their constituents.

БІОМ - сукупність різних груп організмів та середовища, в якому мешкають у певній ландшафтно-географічній зоні (наприклад у тундрі, хвойних лісах). - BIOME is a set of different groups of organisms and the environment, where they live in a certain landscape-geographical area (for example, in cold desert, softwood forests).

БІОМАСА - сумарна маса особей виду, групи видів або спілки, яка виражається у одиницях маси сухої чи сирової речовини віднесених до одиниць площі або об'єма будь-якого місце існування (кг/га, г/м₂, г/м₃) - BIOMASS is a total mass of individuals of species, group of species or union which is expressed in units of dry or raw material mass per unit of area or volume of any habitat (kg/ha, g/m₂, g/m₃).

БІОНТ - окремо взятий організм.- BIONT is a separate organism.

БІОЦЕНОЗ - сукупність тварин, грибів, рослин та мікроорганізмів, які спільно населяють ділянки суходолу чи водоймища. - BIOCECENOSIS is a set of animals, fungi, plants and microorganisms which collectively inhabit the land or the reservoir

БІОТОП - ділянка водоймища чи суші, зайнята певним біоценозом. - BIOTOPE is an area of the reservoir of the land which is occupied by a certain biocenosis..

БІОСФЕРА - оболонка землі, склад, структура та енергетика якої визначаються сукупною діяльністю живих організмів. - BIOSPHERE is a shell of the Earth which composition, structure and energy are defined by the overall activity of living organisms.

БІОТИЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ - сукупність живих організмів, які чинять своєю діяльністю вплив на інші організми - BIOTIC ENVIRONMENT is a set of living organisms having the impact on other organisms by their activity.

БІОТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ - умовний показник специфічної для даного виду швидкості збільшення чисельності при відсутності лімітуючих факторів. - BIOTIC POTENTIAL is a conditional parameter of a specific rate of number increase for certain species in the absence of limiting factors.

БІОТРОФИ - організми, які харчуються іншими організми. - BIOTROPHS are organisms which feed on other organisms..

БІОХОР - крупний підрозділ біосфери, який охоплює просторово об'єднаних біотопів. Аналогічно поняттю "ландшафтна зона". - BIOCHORE is a large unit of the biosphere covering spatially unified habitats. It is analogical to the concept of "landscape area".

В

ВИД – основна структурна одиниця в систематиці живих організмів. Сукупність популяцій особин, здатних до схрещення з утворенням плодючого потомства, які населяють певний ареал. - SPECIES is the basic structural unit in the taxonomy of living organisms. - The set of population of individuals capable of interbreeding with the formation of fertile offspring who inhabit a certain area.

ВТОРИНА ПРОДУКЦІЯ - продукція гетеротрофних організмів (консультантів), які харчуються готовими органічними речовинами. -

SECOND PRODUCTION is production of heterotrophic organisms which feed on ready organic matter.

ХВИЛІ ПОПУЛЯЦІЇ - періодичні та неперіодичні зміни чисельності особень у популяції. - THE WAVES OF POPULATION are recurrent and non-recurrent changes in the number of individuals in the population.

Г

ГАЛОФІТИ - рослини, які ростуть на сильно засолених ґрунтах - HALOPHYTES are plants which are grown in highly saline soils.

ГАЛОФОБИ - водні організми, які не переносять високих значень солоності і які мешкають тільки у прісних водоймищах на відміну від ГАЛОФІЛІВ, організмів, які мешкають лише у солоній воді. - HALOPHOBES are aquatic organisms which can't survive high salinity environment and live only in fresh waters unlike HALOPHYTES (organisms that live only in salt water).

ГАУЗЕ ПРИНЦИП - два види не можуть співіснувати, якщо вони займають одну екологічну нішу. - GAUSE'S PRINCIPLE: two species can't coexist if they occupy the same ecological niche.

ГІГРОФІЛИ - рослини вологих місцепроживань. - HYGROPHILS are plants living in wet areas.

ГІДАТОФІТИ - водні рослини, в цілому, чи більшою своєю частиною занурені у воду. - HYDATOPHYTES are aquatic plants which are partially or mostly submerged in water.

ГІДРОБІОНТИ - рослини, тварини, мікроорганізми, які населяють водоймища. - HYDROCOLES are plants, animals, microorganisms that inhabit ponds.

ГНІЗДОВИЙ ПАРАЗИТИЗМ У ПТАХІВ - специфічний спосіб турботи про потомство, при якому самиця підкладає запліднені яйця в чужі гнізда, не насиджує кладку і не годує пташенят. - BROOD PARASITISM AMONG BIRDS is a specific way of caring for the offspring in which a female puts fertilized eggs into someone else's nest, neither hatches the eggs, nor feeds the chicks.

ГОМОЙОТЕРМНІ ТВАРИНИ - теплокровні тварини, тобто ті, у яких внутрішня температура тіла підтримується на відносно постійному рівні, незалежно від температури оточуючого середовища. –

HOMEOTHERMIC ANIMALS are warm-blooded animals, i.e. those whose internal body temperature is maintained at a relatively constant level regardless of the ambient temperature.

Д

ДЕМОНСТРАЦІЇ У ТВАРИН - стереотипні акти поведінки, які грають роль головних або єдиних сигналів спілкування. - ANIMAL'S DEMONSTRATIONS are stereotyped behavior acts which play the role of main or only communication signals.

ДИГРЕСІЯ - погіршення стану екосистеми. - DIGRESSION is deterioration of ecosystem.

Е

ЕВРІБІОНТИ - тварини чи рослини, здатні існувати за умов широких змін факторів оточуючого середовища. - EURYBIONTS are animals or plants which can exist under conditions of broad changes in environmental factors.

ЕВТОТРОФИ - рослини, вимогливі до родючості ґрунту. - AUTOTROPHS are plants demanding to soil fertility.

ЕВТОТОРОФНІ ВОДОЙМИЩА - водоймища з високим рівнем первинної продукції. - AUTOTROPHIC RESERVOIRS are reservoirs with a high level of primary production.

ЕКОЛОГІЧНА ВАЛЕНТНІСТЬ - ступінь пристосованості виду до змін оточуючого середовища. - ECOLOGICAL VALENCY is the degree of adaptation of species to changes in the environment.

ЕКОЛОГІЧНА НІША - сукупність всіх факторів середовища, в межах якого можливе існування виду в природі, положення виду з розрахунком трофічних зв'язків. - ECOLOGICAL NICHE is the combination of all environmental factors, where species are able to exist in nature, species position taking into account trophic relationships.

ЕКОЛОГІЯ – біологічна наука, яка вивчає організацію і функціонування надорганізмих систем різних рівнів популяції, біоценозів, біосфери. - ECOLOGY is a biological science studying the organization and functioning of supraorganismal systems of various levels of population, biocenosis and biosphere.

ЕКОСИСТЕМА – сукупність організмів, які спільно живуть, та умов їхнього існування, які знаходяться у закономірному зв'язку один з одним і

утворюють систему взаємообумовлених біотичних і абіотичних явищ та процесів. – ECOSYSTEM is a set of organisms that live together and conditions of their existence which are in regular connection with each other and form a system of interdependent biotic and abiotic phenomena and processes.

ЕКОЛОГІЧНА КУЛЬТУРА – формування екологічних знань та умінь, щодо здійснення еколого-природоохоронної діяльності. – ECOLOGICAL CULTURE is the formation of ecological knowledge and skills which are according to the realization of ecologo-natural defence activity.

.ЕЛІМІНАЦІЯ – загибель організмів внаслідок різних абіотичних та біотичних факторів зовнішнього середовища. - ELIMINATION is death of organisms due to various abiotic and biotic environmental factors.

ЕТОЛОГІЯ - наука про біологічні основи поведінки тварин. - ETHOLOGY is a science of the biological basis of animal behaviour.

ЕПІДІАЛЕКТИЧНА ПОВЕДІНКА ТВАРИН - система сигнальних стимулів, які дають інформацію про щільність популяції, що дозволяє індивіду обрати подальшу лінію своєї поведінки (приклад: сумарна інтенсивність співу самців будь-яких птахів у певному біотопі може вказати прибульцю на чисельність особин на даній ділянці та можливість оселитися тут). - ANIMALS' EPIDEICTIC BEHAVIOUR is a system of signal incentives giving information about population density allowing an individual to choose further line of behaviour (for example, total density of males' singing of any bird species in a particular biotope can inform the newcomer about the number of individuals in this area and possibility to settle here).

ЕКОТОН - перехідна ділянка між двома біотопами, які легко розпізнаються. Характерний наявністю у ньому представників обох біотопів. - ECOTONE is a transitional area between two habitats which are easily recognized. It is characterized by representatives of both habitats.

ЕФІМЕР - рослина з дуже коротким життєвим циклом. - EPHEMER is a plant with a very short life cycle

Ж

ЖИТТЄВА ФОРМА РОСЛИН, БІОМОРФА -(biomorpha) зовнішній вигляд рослин, який відображає їх пристосованість до умов середовища - LIFE

FORM OF PLANTS, BIOMORPHE (biomorpha) is appearance of plants which reflects their adaptability to environmental conditions.

ЖИТТЄВА ФОРМА - . також, одиниця екологічної класифікації рослин – група рослин зі схожими признаками пристосування, не обов'язково пов'язаних спорідненістю. - LIFE FORM is also a unit of ecological classification of plants, is a group of plants with similar adaptability signs, not necessarily related by kinship.

У тварин життєва форма – група особів, які мають схожі морфо екологічні пристосування для прожиття в однаковому середовищі. - Life form among animals is a group of individuals with similar morpho-ecological adaptability signs for surviving in the same environment.

ЖИТТЄВИЙ ЦИКЛ РОЗВИТКУ - сукупність всіх фаз розвитку, проходячи яку організм досягає зрілості і стає здатним дати початок наступному поколінню . - LIFE CYCLE OF DEVELOPMENT is collection of all phases of the body development passing which the organism achieves maternity and ability to give birth to the next generation.

ЖИВУЧИСТЬ ЕКОСИСТЕМИ - здатність екосистеми витримати різкі коливання абіотичних факторів, популяційні хвилі або антропогенні навантаження. - VITALITY OF ECOSYSTEM is the ability of ecosystem to withstand sharp fluctuations in biotic factors, population waves or anthropogenic load.

ЖИТТЄЗДАТНІСТЬ - здатність особня зберегти своє існування в середовищі, умови якого змінюються. - VITALITY is the ability of an individual to keep its existence in an environment whose conditions are changing.

3

ТУРБОТА ПРО ПОТОМСТВО - дії тварин, які забезпечують кращі умови виживання і розвитку потомства. - NURTURE is animals' action providing better conditions for survival and growth of offspring.

ЗАПОВІДНИК - природна територія (акваторія), яка охороняється і на якій зберігається в звичайному стані весь природний комплекс – типічні або рідкі ландшафти, рідкі та цінні види тварин і рослин. - RESERVED AREA is a natural protected area (water area) where all natural complexes are preserved in the normal state– typical or rare landscapes, rare and valuable species of animals and plants.

ЗОНАЛЬНА РОСЛИННІСТЬ - природна рослинність, характеризуюча відповідні БІОМИ. - **ZONAL GREENERY** is natural vegetation characterizing the corresponding BIOMS.

I

ІЗОЛЯЦІЯ - виключення чи ускладнення вільного схрещення між особнями одного виду, які ведуть до обособлення внутривидових груп і нових видів. - **ISOLATION** is an exclusion or complication of free breeding between individuals of the same species, leading to separation of intraspecies groups and new species.

ГЕОГРАФІЧНА ізоляція – обособлення одної популяції складно переробним географічним бар'єром. - **GEOGRAPHICAL isolation** is the separation of one population by an intricately overcomable geographical barrier.

РЕПРОДУКТИВНА ізоляція – несхрещеність в природних умовах між організмами, які живуть разом. - **REPRODUCTIVE isolation** – inability of breeding in natural conditions between organisms living together.

ІМПРІТІНГ - формування в ранньому віці у тварин індивідуальної виборності до зовнішніх стимулів. - **IMPRINTING** is formation among animals at an early age of individual electing to external stimuli.

ІНТЕРСТАЦІОНАЛЬНА ФАУНА - безхребетні тварини, які живуть у заповнених водою просторах між піщинками та іншими твердими частинами на пляжах, дні водоймища. - **INTERSTATIONAL FAUNA** consists of invertebrates that live in water-filled spaces between sand grains and other hard parts on the beaches, on the bottom of the reservoir.

ІНТРОДУКЦІЯ - свідоме чи несвідоме успішне введення нового виду в екосистему, яка склалася. - **INTRODUCTION** is conscious or unconscious successful introduction of new species into an ecosystem that has developed.

K

КАТАРОБІОТИ - організми, які мешкають у незабруднених прісних водах, з великою кількістю розчиненого кисню. - **KATHAROBIC ORGANISMS** are organisms living in unpolluted fresh water with a lot of dissolved oxygen.

КЛІМАКС – у фітоценології відносний стійкий стан рослинного покрива в біоценозі, який виникає в процесі зміни фітоценозів, часто розглядається, як завершальний етапсукцесійних рядів. - **CLIMAX** in phytocenology is relative steady state of vegetation cover in biocoenosis arising in the process of changing plant communities, often seen as the final stage in successional series.

КОЛКИ - невеликі ліси та лісостеги, які ростуть у вологих місцях. - FOREST OUTLIERS are small forests and forest steppes growing in moist areas.

КІЛЬЦЕВАННЯ ПТАХІВ - метод лічення, який використовується для вивчення біології птахів, шляхів та термінів перельоту, розселення, зміни чисельності, особливостей зростання та причин загибелі. - BIRDBANDING is calculating method used to study the biology of birds, flight paths and timing, distribution, changes in the number, growth characteristics and causes of death..

КОМЕНСАЛІЗМ - форма симбіозу, співтрапезництво. Використовуючи особливості життя чи будови особня одного виду (хазяїн) особи другого виду витягає для себе односторонню користь, не приносячи при цьому збитки хазяїну. - COMMENSALISM is a form of symbiosis, mutual eating. Using the peculiarities of life or structure of one individual (owner) the individuals of another species benefits for itself, not affecting the owner.

КОНСОРЦІЯ - структурна одиниця біоценозу, яка об'єднує організми на основі просторових та харчових зв'язків. - CONSORTIUM is a structural unit of the biological community uniting organisms based on spatial or food relationships.

КОНСУМЕНТИ - організми, які харчуються органічними речовинами. - CONSUMERS are organisms feeding on organic matter.

КРІОФІЛИ - організми, які мешкають в умовах стійко низьких температур. - CRYOPHILS are organisms living in conditions of stable low temperatures.

КРИПТОФІТИ - життєва форма рослин, у яких бруньки відновлення закладаються на кореневищах, бульбах, цибулинах і знаходяться на деякій глибині у ґрунті або під водою. - CRYPTOPHYTES are life form of plants whose recovery buds are laid on roots, bulbs, tubers and are at a certain depth in the soil or under water.

КСЕРОФІТИ - рослини сухих місцепроживань, здатні завдяки ряду пристосувальних ознак і якостей переносити перегрів та зневоднення. - XEROPHYTES are plants existing in dry area capable through a number of adaptive traits and qualities carry overheating and dehydration.

КРИПТИЧНЕ ЗАБАРВЛЕННЯ - один з видів маскуванню тварин, який забезпечує схожість особи з оточуючим фоном. - CRYPTIC COLORATION is a type of masking of animals, which provides individual similarity with the surrounding background.

Л

ЛІС – природна система Землі в рослинних спільках якої головна роль належить деревним рослинам. - FOREST is a natural system of the Earth, in which plant unions the main role is played by woody plants.

ЛІМІТУЮЧИЙ ФАКТОР - фактор, який обмежує всякі прояви життєдіяльності. - THE LIMITING FACTOR is a factor that limits every manifestation of life.

М

МАСКУВАННЯ - забарвлення і форма, які роблять тварин у сполученні з поведінкою менш помітними на фоні оточуючого середовища. - MASKING is colouring and form making animals together with their behaviour less noticeable against the surrounding environment.

МЕЗОФІТИ - рослини, які ростуть в умовах з більш або менш достатньою але не надмірної кількістю води в ґрунті. - MESOPHYTES are plants growing in the conditions of more or less significant but not excessive amount of water in the soil.

МІГРАЦІЇ ТВАРИН - закономірні переміщення тварин між істотно різними середовищами проживання. ANIMAL MIGRATION is natural movement of animals between significantly different habitats.

МОНОФАГІЯ - існування тварин за рахунок єдиного виду їжі, крайній ступінь спеціалізації. - MONOPHAGY is the existence of animals by means of a single type of food, the extreme degree of specialization

МОРФА - група фенотипів всередині виду і популяції, яка різко відокремлюється за зовнішнім виглядом. - MORPHEUS is a group of phenotypes within species and populations that is sharply separated by appearance.

МУТУАЛІЗМ - форма симбіозу, при якій кожний партнер не може існувати без другого. - MUTUALISM is a form of symbiosis, where each partner can not exist without the other.

МЕТАБОЛІЗМ - обмін речовин в організмі. - METABOLISM is substance exchange in the body

МОНІТОРИНГ - нагляд за станом природного середовища. - MONITORING is environment surveillance.

МАБ – міжнародна науково-дослідна програма ЮНЕСКО з екології. - MAB is international scientific - research program of UNESCO in ecology.

МІМІКРІЯ - наслідування нешкідливих тварин небезпечним та ядовитим за допомогою форми та забарвлення. - MIMICRY is imitation of dangerous and poisonous animals by harmless animals by means of form and colour.

Н

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПАРК - природна територія, що охороняється, на якій збереглися природні комплекси, які представляють особливу екологічну, історичну та естетичну цінність. На відміну від заповідників – уся або значна частина їхньої площини відкрита для відвідування. - NATIONAL PARK is a natural protected area, where natural systems are preserved that represent special ecological, historical and aesthetic value. Unlike reserved areas, total or most part of their area is open for visiting

НООСФЕРА - “сфера розуму” стадія розвитку біосфери, на якій діяльність людства впливає на процеси біосфери. - NOOSPHERE, sphere of the mind, is the stage of biosphere development, where human activity affects the processes of the biosphere.

О

ОЛІГОСАБРОБИ - організми, які мешкають в чистих або слабо забруднених органічними речовинами водоймищах, які утримають надлишок кисню. - OLIGOSAPROBES are organisms living in clean or slightly contaminated with organic matter reservoirs containing excess of oxygen.

ОЛІГОТРОФНІ ВОДОЙМИЩА - водоймища з невисоким рівнем первинної продукції. - OLIGOTROPHIC RESERVOIRS are reservoirs with low primary production.

ОНФАУНА - водні, донні та природні тварини, які вільно пересуваються по поверхні ґрунту і тимчасово спливають над ним. - ONFAUNA is water, bottom, and near bottom animals that move freely on the soil surface and temporarily float above it

ОРІЄНТАЦІЯ ТВАРИН - здатність тварин визначати своє положення у просторі серед особнем того ж, чи інших видів. Способи орієнтації – результат морфо фізіологічних адаптацій до певних екологічних умов. - ANIMALS' ORIENTATION is the ability of animals to determine their position

in space among individuals of the same or other species. Means of orientation are the result of morpho-physiological adaptations to specific ecological conditions..

ОПУСТЕЛЮВАННЯ - зникнення суцільної рослинності, не завжди в жарких областях. - DESERTIFICATION is complete disappearance of vegetation, not always in hot areas.

II

ПАРАЗИТИЗМ - форма взаємовідношень двох різних організмів, які належать до різних видів і носять антагоністичний характер, коли один з них (паразит) використовує іншого (хазяїна) в якості середовища життя або джерела їжі. - PARASITISM is a form of mutual relations of two different organisms belonging to different species and being of antagonistic nature when one of them (parasite) is using another (owner) as a living environment or food source.

ПЕРВИНА ПРОДУКЦІЯ - продукція автотрофних організмів в основному зелених рослин, а також хемосинтезуючих рослин. - PRIMARY PRODUCTION is production of autotrophs, mostly green plants, as well as chemosynthetic plants.

ПОДУШКООБРАЗНІ РОСЛИНИ - багаторічні трав'янисті рослини з укороченими тісно розташованими бруньками, які пишно розгалужуються. - PULVINATE PLANTS are permanent herbaceous plants with shortened closely located branched buds.

ПОПУЛЯЦІЯ - сукупність особин одного виду, які володіють загальним генофондом і займають певну територію. - POPULATION is a set of individuals of one species that have a common gene pool and occupy a specific territory.

ПРОДУЦЕНТИ - автотрофні організми, які створюють за допомогою хемосинтеза органічні речовини з неорганічних. - PRODUCERS are autotrophic organisms that create organic matter from inorganic with the help of chemosynthesis.

ПУСТЕЛЯ - група БІОМІВ, які поширені в областях з занадто посушливим кліматом. - DESERT is a group of bioms are common in areas with dry climates too.

ЩІЛЬНІСТЬ ПОПУЛЯЦІЇ - середнє число особнїв одного виду на одиницю площї чи об'єма. - DENSITY OF THE POPULATION is the average number of individuals of one species per area or volume unit.

ПОЙКІЛОТЕРМ - організми, які нездатні підтримувати постійну температуру тіла. - POIKILOTHERM is organisms unable to maintain a constant body temperature.

ГРУНТ - верхній плідючий шар землі, який вміщує гумус. - SOIL is top fertile layer of soil containing humus.

Р

РОЗСЕЛЕННЯ РОСЛИН - розширення ареала виду внаслідок розсївання діаспор рослин та їхньої натуралізації на нових місцях. Здїснюється вітром – анемохорія та ін. - SETTLEMENT OF PLANTS is expanding range of the species due to scattering plant diaspores and their naturalization in new places. Performed by wind – anemochory, etc

РЕДУЦЕНТИ – організми, які харчуються мертвою органічною речовиною і піддають її мінералізації (диструкції), тобто руйнування до простих речовин, які можуть бути використані ПРОДУЦЕНТАМИ. - DECOMPOSERS are organisms that feed on dead organic matter which is subject to mineralization (destruction) that is disruption of simple matters, which can be used by PRODUCERS.

РЕЗЕРВАТ - природна територія, що охороняється з режимом, близьким до заповідника, де головним об'єктом охорони є один з елементів природного комплексу. - RESERVATION is a natural territory, protected by a regime similar to reserved area, where the main object of protection is one of the elements of natural complex.

РЕОФІЛЬНІ ТВАРИНИ - організми, пристосовані до життя в проточних водах: ріках і т. д. - REOPHILIC ANIMALS are organisms adapted for life in flowing waters: rivers, etc.

РЕПЕЛЕНТИ - природні та синтетичні речовини, які відлякують тварин - REPELLENTS are natural and synthetic substances to repel animals.

НАРОДЖУВАНІСТЬ - інтенсивність процесу появи нових особин у популяції за рахунок розмноження. - FERTILITY is intensity of the process of appearance of new individuals in the population due to reproduction.

РЕАКЛІМАТИЗАЦІЯ - штучне повернення в яку-небудь місцевість виду, який зник. - RE-ACCLIMATIZATION is artificial return to some kind of terrain of the extinct species.

С

СИМБІОЗ - різні форми спільного існування різнойменних організмів, які складають симбіонту систему. - SYMBIOSIS is various forms of co-existence of unlike organisms that make up the symbiont system.

СИМПАРТІЯ - спільне існування в одному географічному районі різних видів організмів з несхожими екологічними особливостями. - SYMPATRY is co-existence of different types of organisms with dissimilar ecological features in the same geographic area.

СИНАНТОТРОПНІ ОРГАНІЗМИ - рослини і тварини, образ життя яких пов'язаний з людиною, її житлом, створеним або видозміненим нею ландшафтом. - SYNANTHROPIC ORGANISMS are plants and animals whose lifestyle is associated with the humans, their housing, landscape created or modified by them.

ПРИХОВУЮЧЕ ЗАБАРВЛЕННЯ - тип покровительського забарвлення тварин, який заснований на ефекті протитіні, який робить тварин непомітними на фоні оточуючої обстановки. - HIDING COLOUR is the type of protective colouring of animals, which is based on the effect of shadow shading making animals invisible against the background of the surrounding environment.

СТАЦІЯ - ділянка простору, яка характеризується сукупністю умов (рельєф, клімат, їжа), необхідних для існування даної тварини. - STATION is an area characterized by the set of conditions (terrain, climate, food) necessary for existence of a certain animal.

ЗГРАЯ – любе рухоме, зазвичай тимчасове угруповання птахів, риб, комах, рідко ссавців. - FLOCK is any moving, usually temporary group of birds, fish, ants, rarely mammals.

СТІНОТОПНІ ОРГАНІЗМИ - пристосовані до життя у суворо певних умовах. - STENOBIONT is an organism able to live in the conditions of stable continuity of a particular factor of the environment or group of interrelated factors.

STENOTOPIC ORGANISMS are adapted to life in strictly defined conditions.

СУКЦЕССИЯ - послідовна зміна в часі одних біоценозів іншими на певній ділянці земної поверхні. - SUCCESSION is a consistent time variation of biocenosis into the other one at a certain section of the earth's surface.

Т

ТЕРОФІТИ - життєва форма рослин, які переживають несприятливий період року у вигляді насіння. - THEROPHYTES are plant life form, experiencing unfavourable seasons as seeds.

ТЕРИТОРІАЛЬНА ПОВЕДІНКА ТВАРИН - вся різноманітність способів активного розселення в просторі особин та їх угруповань, які складають дану локальну популяцію виду. - TERRITORIAL BEHAVIOUR OF ANIMALS is the whole variety of ways of active settlement in the space of individuals and their groups that make up the local population of this species.

ТОК - місце, де збираються для токування полігамні види птахів (приклад: тетеря, кокітва, дрохва). - LEKING GROUND is a place where polygamous species of birds gather for mating (for example, blackcock, cocotte, bustard).).

ТОКУВАННЯ - особлива поведінка птахів на початку шлюбного періоду, яка сприяє притягненню самиці чи самця і готує їх до спаровування. - LEKING BEHAVIOUR is a special bird behaviour at the beginning of the breeding season which promotes a male or a female prosecution and prepares them for mating..

ТРОФІЧНИЙ ЛАНЦЮГ - харчовий ланцюг, взаємовідношення між організмами, через які в системі відбувається трансформація речовини та енергії груп особин, які пов'язані один з одним відношенням їжа – споживач. - TROPIC CHAIN is the food chain, relationship among organisms through which the transformation of matter and energy occur in the system, group of individuals who are related to each other by the ratio of food - consumer.

Ф

ФАНЕРОФІТИ - життєва форма рослин бруньки, відновлення яких розташовано високо над поверхнею ґрунту, і випробовують на собі увесь тягар зими та посухи. - PHANEROPHYTES are plant life form, buds, which recovery is located high above the soil surface and which experience heaviness of winter and drought.

ФАУНА – сукупність видів тварин, які мешкають на певній території. Фауну слід відрізняти від тваринного населення – сукупності особин тварин, які входять в будь – яку спільку. - FAUNA is a set of species that live in a particular

area. Fauna should be distinguished from the animal population - a set of species of animals that are in any union.

ФЕНОЛОГІЯ - система знань про сезонні явища природи, терміни їхнього наступу та причинах, які визначають ці терміни. - PHENOLOGY is a system of knowledge about seasonal natural phenomena, terms of their occurrence and reasons defining these terms.

ФЕРОМОНИ - біологічно активні речовини, які виділяються тваринами в оточуюче середовище і специфічно впливають на поведінку чи фізіологічний стан інших особин того ж виду. - PHEROMONES are biologically active substances secreted by animals in the environment and specifically affecting behaviour or physiological state of other individuals of the same species.

ФІТОФАГИ - тварини, які харчуються рослинами. - PHYTOPHAGANS are animals that eat plants.

ФІТОЦЕНОЗ - рослинна спілька, сукупність рослин на відносно однорідній ділянці земної поверхні. - PHYTOCENOSIS is vegetable association, set of plants in relatively homogeneous area of the earth's surface.

ФЛОРА - сукупність таксонів рослин, яка склалася історично, які ростуть на певній території. Флору слід відрізнити від рослинності – сукупності різних рослинних спільк. - FLORA is a set of plant taxons that was formed historically, growing in a particular area. Flora should be distinguished from vegetation, which is a set of different plant communities.

ФОТОПЕРІОДИЗМ - реакція організмів на сутковий ритм освітлення. - PHOTOPERIODICITY is organisms' reaction to daily rhythm of light.

ФАКТОР НЕСПОКОЮ - часте полохання тварин, яке призводить до гноблення чи загибелі тварин чи потомства. - DISTURBANCE FACTOR is frequent intimidation of animals, leading to inhibition or death of animals or offspring.

X

ХАМЕФІТИ - життєва форма рослин, бруньки відновлення яких знаходяться невисоко над поверхнею ґрунта і, як правило, взимку захищені сніговим покривом. - CHAMEPHYTES are life forms of plants, which buds recovery is not high above the ground and, as a rule, protected by snow cover in winter.

ХІОНОФІЛИ - тварини і рослини, які заселяють області з багатосніжними зимами і володіють характерними пристосуваннями до життя в цих умовах. -

CHIONOPHILES are animals and plants that inhabit areas with snowy winters and have characteristic adaptations to life under these conditions.

ХИЖАЦТВО – спосіб добування їжі та харчування тварин (рідко рослин), коли вони ловлять, умертвляють та з'їдають інших тварин. - PREDATION is a method of extracting food and feeding animals (rarely plants), when they catch, devitalize and eat other animals.

ХОМІНГ – розпізнавання тваринами місця свого народження і прагнення до нього. - HOMING is recognition by animals of their place of birth and desire for it.

Ц

ЦЕНОЗ – будь-яка спілка організмів. - CENOSIS is any union of organisms.

Ю

ЮВЕНІЛЬНІСТЬ РОСЛИН - віковий стан в період від появи проростку до початку цвітіння. - VIRGINITY OF PLANTS is the age status in the period from seedling emergence to early flowering.

Я

ЯРУСНІСТЬ - розподіл рослин у фітоценозі за певними надземними рівнями. - LAYERING is distribution of plants in Phytocenoses by certain overground levels.

Довідкове видання

Ніна Володимирівна Гнілуша
Екологічний словник (українсько-англійський переклад)

Підписано до друку 17.05.2016.
Ум. друк. арк. – 1,34. Обл.-вид. арк. – 1,03.
Тираж – 50 прим.

Друкарня С. Г. Щербенка.
Свідоцтво ДК № 4561 від 13.06.2013.
вул. Рокоссовського, 5/3, м. Кривий Ріг, 50027
(0564) 92-20-77